

EUSEBI COLOMER I POUS
(1923-1997)

En escriure aquestes línies, ja fa dos anys, gairebé exactes, que el P. Eusebi Colomer ens va deixar, sense que ens poguéssim fer a la idea que algun dia ens mancaria. La notícia arribava de sobte, com un llamp en cel serè.

Durant aquests dos anys un bon nombre dels qui l'han conegut han anat manifestant per escrit llurs records, contribuint així a allargar fins a perpetuar la seva memòria;¹ de més a més, poc temps abans de la falconada mortal, el pare Colomer concedia una entrevista, publicada pòstuma en la revista de la Diputació de Girona.² És normal, doncs, que en aquesta nota em serveixi d'algunes de les dades aportades per altri bo i afegint-hi quelcom del meu coneixement directe de la persona, tant en el claustre de la Facultat de Teologia de Catalunya, com en la junta directiva de la refundada Societat Catalana de Filosofia i els darrers anys en la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC.

La vivència gironina: el silenci. De la Girona familiar i nadiua, setanta anys més tard, se li reviscolava la sensació de silenci: «...el silenci que transmeten aquells carretons; jo m'hi escapolia i m'hi confonia amb el seu silenci...».

Era una bona base per a una formació espiritual que, en gran part, tota la vida faria del silenci extern la condició per a la comunicació interior: Veruela, Sarrià, Ockenheim i Sankt Andrä in Lavanttal, i Sant Cugat del Vallès; la vida en comunitat, sobretot en els anys de formació religiosa, seria excel·lent palestra per a fruit del silenci i explotar-ne les possibilitats.

I tant, si les explotà. De Veruela en recordava «la primera iniciació a la pregària, l'estudi quasi de manera exclusiva i intensiva del llatí i del grec, la lectura i les primeres traduccions dels clàssics, com la de les *Geòrgiques* de Virgili»; a Ockenheim i a Sankt Andrä in Lavanttal el silenci potser hauria pogut esdevenir excessiu, imposant-se a les veus de la gran cultura germànica, però el P. Batllori considera que fou una sort el fet de trobar-se immersit a Ockenheim i encara més a Sankt Andrä in Lavanttal dins l'ambient «dels jesuïtes germànics que, en anys de velleïtats pseudomístiques i antiintel·lectuals es mantingueren sempre fidels a la viva tradició simbiòtica de vida religio-

1. BATLLORI, Miquel (1998): «Eusebi Colomer i Pous, S. I. + (1923-1997)». *ATCA*. Vol. XVII, p. 465-471; al final d'aquestes pàgines el P. Batllori completava per als darrers anys la «Bibliografia del professor Eusebi Colomer i Pous» de Ceferino Santos-Escudero, publicada dins *Revista Catalana de Teologia*. Vol. XIX (1994). *Pensar en diàleg*. Miscel·lània en Homenatge al prof. Dr. Eusebi Colomer i Pous, p. 31-50.

LLUÍS FONT, Pere (1997 [1998]): «Necrològica d'Eusebi Colomer». *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*. Vol. IX, p. 181-184.

ALCOBERRO, Ramon (març 1998): «Eusebi Colomer: una filosofia cristiana possible». *Serra d'Or*. Vol. XXXX/459, p. 15-17.

BADIA, Lola (març 1998): «Eusebi Colomer: investigar i divulgar el pensament català de l'Edat Mitjana i del Renaixement». *Serra d'Or*. Vol. XXXX/459 (març 1998), 18-19.

FORMENT, Eudaldo (1998): «Eusebio Colomer, historiador de la filosofia (1923-1997)», *Revista espanyola de filosofia medieval*. Núm. 5, p. 279-293.

2. CORTADA, Josep (1998): *Eusebi Colomer i Pous: pensem en diàleg*. *Revista de Girona*. Núm. 188, p. 86-92.

3. Berlín: Walter de Gruyter (1961).

sa i de cultura humana»; i cultura humana també és l'òpera, envers la qual mantingué tota la vida l'afecció que se li encomanà durant l'estada germànica.

«*Das sollen Sie beweisen*». Perquè, ultra els anys de definitiva formació espiritual, l'estada a Alemanya en duraria tres més, destinats a completar els estudis i a elaborar la pròpia tesi doctoral; de fet, fou una peregrinació de Munic a Colònia i a Friburg de Brisgòvia per a rebre el mestratge respectiu d'Alois Dempf, de Paul Wilpert, de Martin Heidegger.

El segon, medievalista, no sols fou mestre ans encara director de la tesi doctoral: *Nikalaus von Kues und Raimund Llull. Studien aus Handschriften der Kueser Bibliothek*.³ Abans de decidir el tema de tesi, Eusebi Colomer demanà a Barcelona el consell dels dos germans Tomàs i Joaquim Carreras i Artau; ells li assenyalaren el tema, realment llèpol, de l'influx de Ramon Llull en l'obra de Nicolau de Cusa. I ell, el doctorand Eusebi Colomer, que ja havia començat de fer incursions en la història de la filosofia, es presentà a Colònia davant Paul Wilpert i li exposà la seva proposta; i m'afiguro que aquesta suscità una doble reacció, la del professor conscienciós, i alhora la de l'alemany, que, almenys per curar-se en salut, assenyala i exigí del deixeble allò que era indispensable a fi que tal tesi doctoral no fos una riota en el món universitari alemany, per al qual és impensable que l'Alemanya científica hagi rebut quelcom de fora; i ací ve la frase —gairebé una sentència— que encapçala aquest apartat, i que jo vaig sentir dels seus llavis en una de les reunions de la primera Junta Directiva de la renascuda Societat Catalana de Filosofia: «*Das sollen Sie beweisen* —Això vostè ho ha de demostrar»; i així el doctorand Eusebi Colomer es veié abocat a fressar el camí d'aquell lloc (almenys a l'estiu) gairebé paradisiac, de Bernkastel i del seu Nikolaus Spital, que alhora conserva amb veneració, però també posa a mans dels estudiosos el tresor de la biblioteca d'un d'aquells grans homes que assenyalen l'acabament de l'Edat Mitjana i el començament d'una altra, i a submergir-se en l'estudi dels manuscrits de la Kueser Bibliothek', tal com diu el subtítol de la tesi.

L'ensenyament sapiencial de la filosofia. No cal dir que se'n sortí i el món universitari alemany li ho reconegué, publicant la tesi doctoral i integrant-lo ell en el grup director dels estudis entorn Nicolau de Cusa. Però ell ja no tornà (fora d'alguna ocasió esporàdica)⁴ a ocupar-se dels manuscrits ni dels textos i de llur edició com a tals, ans portà el tema al camp que ja seria el definitiu de la seva dedicació científica: el de la història del pensament europeu central, sobretot el de l'època moderna, encara que amb Catalunya féu l'excepció de començar les seves investigacions amb els grans autors de la segona meitat del segle XIII i començaments del XIV: Ramon Martí, Ramon Llull i Arnau de Vilanova. Però deixem que ell mateix ens en parli: «...els estudis que he anat desenvolupant són fruit moltes vegades de xerrades amb companys que m'han demanat: Ara fes això, ara fes allò, i d'aquí han sortit la majoria de publicacions... i és

4. Per ex., en l'article: «Zu dem Aufsatz von Rudolf Haubst: Der junge Cusanus war im Jahre 1428 zu Handschriften-Studien in Paris». *Mitteilungen und Forschungen der Cusanus-Gesellschaft*. Vol. 15. (1982), p. 57-70. L'article de Rudolf Haubst havia estat publicat en la mateixa col·lecció cusana, vol. 14 (1980), p. 195-205.

que l'home, nosaltres, som allò que fem lligat a allò que ens fan»; i ací posem-hi els llibres sobre Teilhard de Chardin, o sobre el tema de Déu, al qual és dedicat un dels seus escrits pòstums: Déu, fonament de l'Humanisme.⁵

Però el seu no fou pas el cas de Joaquim Ruyra, que en un vers es queixava: «Ma temptació es digué diversitat»; per contra, en primer lloc tot convergí en ell en la feina professoral; en aquest punt, crec que el millor és reproduir el paràgraf que li dedica l'home amb el qual, ho confessava ell mateix en les declaracions pòstumes, més congeniava, Pere Lluís i Font: «Jo l'admirava sobretot com a professor i com a historiador de la filosofia: diguem, per abreujar, com a professor d'història de la filosofia. Com un dels més grans professors que he conegut. Excel·lia pel coneixement extraordinari de tota la tradició filosòfica, per l'instint dreturer amb què identificava el nucli del pensament de cada autor distingint l'essencial de l'accessori, per la simpatia metodològica amb què abordava les filosofies més allunyades de la seva, per la formidable capacitat expositiva, per l'habilitat pedagògica amb què ajudava l'alumne a estructurar-se el cap i a desenvolupar la capacitat de judici, convençut com estava de la veritat de la coneguda dita de Montaigne, que 'val més un cap ben fet que un cap ben ple'. D'altra banda, prou elegant per a no exhibir la seva immensa erudició, ell no es considerava un investigador, sinó simplement un estudiós»; i en un segon lloc, la victòria damunt la dispersió consistí a concentrar el seu estudi més personal en la gran època de la filosofia alemanya.

Els tres volums i els altres. Val a dir que tothom veu la demostració de la seva gran categoria professoral en els tres volums que dedicà de forma genèrica a *El pensamiento alemán de Kant a Heidegger*;⁶ ell mateix en resumia així el sentit: «...m'ha quedat clar que la filosofia transcendental és l'única filosofia concebible. A més, aquesta filosofia que es desenvolupi a la manera d'aquella raó dialògica entesa en el sentit de la més pura dialèctica platònica»; i tornem al començament: al silenci que calia assegurar a fi d'escoltar internament i de fer possible el diàleg amb aquells grans mestres, ja que «...fer història de la filosofia... és narrar diacrònicament aquest debat etern amb els grans pensadors sobre les grans qüestions de sempre...».

La seva dedicació a l'estudi del pensament català de la Baixa Edat Mitjana no segueix l'estructura d'un pont acabat amb les seves tres grans pilastres i dues monumentals arcades, que acabem de veure en els tres volums dedicats al pensament alemany dels tres darrers segles; en els dos volums dedicats als nostres pensadors tenim com dues grans columnes a partir de les quals cal encara completar imaginativament l'arcada que les punta i que fa un salt des de començaments del segle XIV a mitjan segle XV: recordem com ell mateix delimita el sentit del segon —i definitiu— dels dits volums: «Aquest llibre no és cap història del pensament català durant l'Edat Mitjana i el Renaixement. Haig de confessar que m'hauria abellit d'escriure-la, aquesta història, però cada vegada m'hi veig menys amb cor. I no pas per manca de coratge, sinó perquè l'es-

5. Publicat dins l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*. Vol. IX (1998 [1999]), p. 185-193.

6. «El pensamiento alemán de Kant a Heidegger». Vol. I: *La filosofía transcendental: Kant*. Barcelona: Herder (1986 i 1993²), 333p. Vol. II: *El idealismo: Fichte, Shelling y Hegel*. Barcelona: Herder (1986), 423 p. Vol. III: *El postidealismo: Kirkegaard, Feuerbach, Marx, Nietzsche, Dilthey, Scheler y Heidegger*. Barcelona: Herder (1990), 686 p.

tat actual de la investigació sobre aquesta llarga i decisiva etapa del nostre passat intel·lectual encara no ho permet».⁷

Sigui'm llegut d'acabar aquestes línies amb quelcom de personal. Sota la seva presidència com a delegat de l'IEC es reviscolà la Societat Catalana de Filosofia; però aquella incipient i novençana Junta Directiva de l'entitat no nasqué del no-res, ans intentà de forma explícita de col·locar-se en continuïtat amb la d'abans no sols del 1936, ans encara del 1923, i ho féu cercant la presència i el mestratge de l'únic supervivent del primer (i realment prestigiós) *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, el prof. Dr. Joan Tusquets i Terrats.

En aquest moment ni puc ni desitjo acabar aquest record d'altra manera que augurant continuïtat al mestratge d'Eusebi Colomer i Pous; la continuïtat dels llibres i la de deixebles a l'altura del mestre.